MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

İZOLASYON ÇAĞI: BREXİT İLE BÖLGESELCİLİĞİ YENİDEN DÜŞÜNMEK

Arzu AL[*]

Esra DENİZ[**]

ÖZ

Avrupa Birliği (AB), bölgeselci yaklaşımda "ortak kimlik inşası" nedeniyle ikamesi olmayan bir modeldir. Birliğin inşa etmeye çalıştığı "Avrupalılık kimliği"; Küresel Mali Kriz ve Avro Bölgesi krizinden sonra, ekonomik travmalar nedeniyle zayıflamıştır. Aynı zamanda Politik travma olarak da 2010 yılında Arap Baharıyla başlayan ve 2011 Suriye iç savaşı ile yükselişe geçen göçmen sorunu ile birlikte "ulusal sınırların güvenliği" kaygısı üzerinden birlik içerisindeki ülkelerin çoğunda sağ partilerin popülaritesi artmıştır. Yaşanan ekonomik ve politik travmalardan sonra Birlik içinde izolasyonun yaşanmaya başladığını somut olarak gösteren olay ise Birleşik Krallık' ın 2016 yılında Avrupa Birliği'nden ayrılma kararı almasıdır. BREXIT ile birlikte ayrılık seslerinin Avusturya, Fransa, İtalya gibi ülkelerde de yükselmeye başladığı görülmektedir. Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May'in BREXIT Referandum sürecinde söylemlerinde sıkça karşılaşılan "Avrupalılık" kimliğine karşı "İngilizlik" kimliği vurgusunun yanı sıra göçmen karşıtı anlatıları bahsi geçen diğer Birlik ülkelerinde de etkili olmuştur. Avusturya'da sağcı partilerin cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki etkinliği ile 2017 yılında, Fransa'nın başkanlığı için yarışan sağ parti lideri Marine Le Pen'in çok sayıda hayran kazanmasındaki ortak nokta ise iki ülkede de seçim kampanyalarında sıklıkla kullanılan AB'den ayrılma söylemleri ve göçmen karşıtlığı olmaktadır. Mülteci sorunu ile birlikte devletlerin başkalarına karşı duvar inşa etmeye geri döndükleri açıkça görülebilirken son yıllarda uluslararası ilişkiler literatüründe etkili çalışma alanı olan bölgeselciliğin BREXIT ile yeniden düşünülmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada da incelenmek istenen Bölgeselciliğin çıkış noktası olan "güvenlik kaygısının" yine BREXIT ve ayrılma kampanyalarında da görülen "güvensizlik kaygısıyla" yaşadığı ulusallaşma dönüşümü olmaktadır. Çalışmada ilk olarak "güvenlik" ve "ortak kimlik" kavramları Bölgeselcilik ve AB üzerinden yorumlanacak ve son aşamada ise İngiltere'nin ayrılma kararı

[*] Dr. Öğr. Üyesi Marmara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Uluslararası Politik Ekonomi Anabilim Dalı Başkanı, arzu.al@marmara.edu.tr

[**] Marmara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Uluslararası Politik Ekonomi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, denizesra35@gmail.com

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
referandum kampanyalarında kullanılan söylemler ışığında analiz edilecektir.
Anahtar Kelimeler: BREXIT, Bölgeselcilik, Güvenlik, Ortak Kimlik.

BÖLGESELCİLİĞİN YÜKSELİŞİ: ÇOK KUTUPLU SİSTEMİN İŞ BİRLİĞİ İHTİYACI

Bölgeselciliğin ne olduğu konusunda uzlaşılmış bir tanım bulunmamaktadır. 'Bölge'nin coğrafi olarak nerede başlayıp nerede bittiği muğlak iken bölgeselciliğin de zor tanımlanmasına şaşırmamak gerekir. Bölgeselcilik politik bir koordinasyon sürecidir.[1] Soğuk Savaş dönemindeki çift kutuplu düzenden uluslararası sistemin kutupsuzluğa evrildiği mevcut düzene kadar aktörlerin temel motivasyonu olan 'güvenlik endişesi' etrafında birleştiği koordinasyon sağlayabilme kabiliyetine genel olarak Bölgeselcilik denmektedir. Soğuk Savaş döneminde gözlemlenmiş; çift kutuptan birini tercih etme veya üçüncü bir kutup oluşturarak var olan çift kutupluluğu reddetme durumu, bölgeselciliğin 'zaruri şartlar altında güvenliklerini sağlayabilmek için aktörlerin kendilerini konumlandırma' hali olarak ifade edilmektedir.[2] İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki bu bölgeselcilik deneyimleri 'eski bölgeselleşme' olarak incelenmektedir. Beraberinde kurumsallaşmayı ve anlaşmaları getiren bölgeselleşme, özellikle Avrupa kıtasında 'fonksiyonel' bir işlev görmektedir.[3] Soğuk Savaşın bitişi uluslararası sistemde sadece dengeleri değiştirmekle kalmayarak aynı zamanda mevcut alışılmış uluslararası ilişkiler kavramlarına yeni anlamlar da kazandırmıştır. ABD, SSCB ile yarıştığı 'Uluslararası Hâkimiyetin Tacını Kazanma' yarışında galip gelerek dünyada tek kutuplu sistemi de aynı zamanda başlatmıştır. Soğuk Savaşta bölgeselciliğin bloklaşmadan öteye gidememe durumu Soğuk Savaştan sonra değişerek; ABD, dolayısıyla kapitalizmin hâkim olduğu bir dünyada girilen küreselleşme dönemiyle 'yeni-bölgeselleşme' olarak da ifade edilen açılım olarak 'iş birliği' ekseninde şekil alan mevcut vücudunu oluşturmaktadır. Küreselleşme ile birlikte bölgeselciliğin itici güçleri arasında sıralama değişmiştir. Soğuk Savaşın yumuşama dönemine girmesinden itibaren güvenlik kaygısı yerini ekonomik kaygılara bırakmaya başlamıştır. Ekonomik kaygılar da elbette çok kutuplu ya da kutupsuz dünyada işbirliği ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

---

[1] Edward D. Mansfield ve Etel Solingen, "Regionalism", The Annual Review of Political Science, Feb. 2010, s. 146.

[2] Can Donduran, Uluslararası Dinamiklerin Bir Ürünü: Bölgeselcilik, syf.4-5. https://www.academia.edu/33268692/Uluslararas%C4%B1_Dinamiklerin_Bir_%C3%9Cr%C3%BCn%C3%BC_B%C3%B6lgeselcilik . Erişim Tarihi: 09.10.2018.

[3] Frederick Söderbaum, "Old, New and Comparative Regionalism", Oxford Handbook of Comparative Regionalism,Tanja Börzel and Thomas Risse (Ed)., Oxford University Press, 2016, s. 20-21

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

Ekonomik karşılıklı bağımlılık ve bölge içi artan ticaret ilişkileri bölgeselciliğin aktörler arasındaki ilişkileri analiz etme hususunda göz ardı edilmemesi gereken en temel faktör olmaktadır. [4] Bölgeselciliğin yükselişinin ve uluslararası ilişkiler literatüründe hak ettiği önemi kazanmaya başlamasının başlıca sebebi esasen Soğuk Savaştan sonra gözlemlenen uluslararası arenada aktör çeşitliğinin artması olmaktadır. Bugünkü uluslararası sistemde güç olgusu tek bir aktör üzerinde toplanamayacak kadar dağınıktır ve aktörler, uluslararası sistemde ortaya çıkan problemleri çözebilmek için birbirleriyle işbirliği halinde olmaları gerektiğinin farkındadırlar.[5] Artan işbirliği ihtiyacının oluşturduğu bölgesel örgütlenme yapısı, çok kutuplu dünyada aktörlere 'dışarda kalma kaygısı'da kazandırarak uluslararası sistemin bir parçası olma isteği halini bölgeselciliğin yükselişinde temel dürtülerden biri haline getirmektedir. Örnek vermek gerekirse; İngiltere'nin Avrupa Birliği(AB)'ne giriş sürecinde bahsi geçen bu temel dürtünün başlıca etken olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır. [6]

Yukarıda da anlatıldığı üzere bölgeselciliğin Soğuk Savaş'ın yumuşama döneminden itibaren hem dünya siyasetinde hem de uluslararası ilişkiler literatüründe yükselişe geçmesinin üç temel sacayağı açıklanmaya çalışılmıştır. Özetle aktörler, Küreselleşmenin başlangıç noktası ile çeşitlilik kazanarak uluslararası sistemin bir parçası haline gelebilmek için işbirliği bilinciyle hareket etmişler ve küresel yükleri paylaşabilmek adına artan ticari ilişkilerin de etkisiyle dışarda kalmak istememelerin bölgeselleşmeye hız kazandırmışlardır. [7]

AB'DE 'BÖLGESELCİLİĞİN' 'BÜTÜNLEŞMEYE' DÖNÜŞMESİ SÜRECİ

Avrupa Birliğinin, bölgeselciliğin açıklanırken ve örneklenmek istenirken en çok tercih edilen ve ikamesi olmayan bir model olmasının en temel sebebi başlangıçta birliğin, Bölgeselcilik çerçevesi çizerken bütünleşmeye doğru

---

[4] Arzu AL, Hakan MEHMETÇİK, Economic Regionalization And Black Sea İn A Comparative Perspective, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi,C.5, 2017, Syf. 18.

[5] Meral BALCI, Esra DENİZ, Küreselleşmenin Getirdiği İstikrar: G-7'den G-20'ye Aktörlerin İşbirliği Süreci, (Ed.Arzu AL, Meral BALCI), Uluslararası İlişkilerde Güncel Çalışmalar 1, Academia Yayınevi, Kütahya, 2018, Syf.68.

[6] Detaylı Bilgi İçin bkz. Can Donduran, a.g.e, syf. 13-14. https://www.academia.edu/33268692/Uluslararas%C4%B1_Dinamiklerin_Bir_%C3%9Cr%C3%BCn%C3%BC_B%C3%B6lgeselcilik. Erişim Tarihi: 05.10.2018.

[7] Stéphane Dees, Filippo di Mauro, Warwick J. McKibbin, "International Linkages in the Context of Global and Regional Integration", (ed.) Filippo di Mauro, Stéphane Dees ve WArwick J. McKibbin, Globalisation, Regionalism and Economic Interdependence, Cambridge, Cambridge University Press, 2008, s.6.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
rotasını çevirmiş olmasıdır. AB'nin sui generis (kendine özgü) yapısı kendisine hareket kolaylığı ve çeşitliliği sağlamaktadır. Özellikle Avrupa Parlamentosu, AB'den başka hiç bir örgütte olmayan bir biçimde bağlayıcı ve örgütün kendisinden bağımsız kararlar alabilen bir mekanizma olarak [8] AB'nin işleyişini devlet çıkarlarından ayrı kılmaktadır. Avrupa'da bölgeselciliğin 'güvenlik' endişesiyle oluştuğu bilinmekle birlikte 'güvenlik endişesinin' temel dürtüsü de kuşkusuz iki büyük ve trajik dünya savaşlarının başlangıç noktası olmasından kaynaklanmaktadır. Bir taraftan Sovyetler Birliği tehdidi altında olan diğer taraftan ise kıta içindeki "savaş makinesi" Almanya'yı dizginlemek isteyen Avrupa ülkeleri, daha sonra NATO'ya evrilecek olan Batı Savunma Birliği Örgütü'nü kurmuştur.[9] Konvansiyonel güvenlik örgütünün yanı sıra, Kıtada kalıcı barışı sağlayabilmek adına ekonomik ilişkiler birleştirici unsur kabul edilerek Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu oluşturulmuştur. Bölgeselciliğin en önemli motivasyonlarından olan 'bölgede ticari ilişkilerin geliştirilmesi' durumu birliğin başlangıç noktasında, Bölgeselcilik esasında yola çıktığını da kanıtlar niteliktedir. Ancak kalıcı barışın sadece ekonomik ilişkilerin yoğunlaştırılması ve birbirine iç içe geçirilmesiyle tam olarak sağlanamayacağı düşüncesi Birliği, siyasi birleşmeyi sağlayabilmek için 'kolektif kimlik' inşa etmeye yöneltmiştir.[10]

Bütünleşmenin, bölgeselcilikten ayrılan en kritik çizgisi, hiç kuşkusuz bölgesel yapılan ekonomik işbirliklerinin iç içe geçmiş mevcudiyetini siyasal birleşmeye dönüştürebilmek ve dolayısıyla aktörlerin 'egemenlik' kaygılarının yerini 'ulus üstü' kaygılara bırakabilmesi şeklinde tanımlanabilmektedir. AB'nin Bölgeselcilik serüveninin yerini bütünleşme serüvenine bıraktığı temel eşik, Roma Antlaşması olmaktadır. Roma Anlaşması ile birlikte 'sınırlar üstü' yaklaşımı kabul ediyor olmak aktörler için aynı zamanda malların, işgücünün, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaştığı bir ortak pazarı dolayısıyla siyasi bütünleşmenin esaslarını benimsemek anlamına gelmektedir.[11] 'sınırlar üstü' bir yapının esasları elbette ortak bir Pazar ile ekonomik temelin devamlılığına

[8] Kemal İnat ve Filiz Cicioğlu "Avrupa Birliği", Uluslararası İlişkilere Giriş, Şaban Kardaş ve Ali Balcı (Ed.) içinde. Küre Yayınları, 2014, s. 642 – 643.

[9] Sinem Akgül Açıkmeşe ve Cihan Dizdaroğlu, NATO – AB İlişkileri İşbirliği ve Çatışma Dinamikleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Güvenlik Çalışmaları 10, Kasım 2010, s. 10-11.

[10] Sosyal inşacı teorisyen Alexander Wendt kolektif kimliği "oluştuğu ve yaygınlaştığında 'dost ilişkisi' yaratabilecek kritik bir eşik olarak tanımlamıştır. Detaylı Bilgi İçin bkz. Bahar Rumelili, Bölgeselcilik ve İnşacılık: Kazanımlar ve Vaatler, Uluslararası İlişkiler, C. 12, S. 46, 174-175.

[11] Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül, Avrupa Birliği'ne Giriş, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Mart, 2016, syf.5.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
dayandırılmamalı diğer yandan siyasi bütünleşmenin en temel yapıtaşı olarak 'ortak kimlik' veya 'kolektif kimlik' gerekliliği de göz ardı edilmemelidir. 1980'lere gelindiğinde diğer bir deyişle Soğuk Savaşın yumuşama döneminde uluslararası sistemden yavaş yavaş çekilmeye başlayan süper güç baskısı birliğin bütünleşme sürecine girmesini hızlandırmıştır. Nitekim başlangıçta 6 ülkeden oluşan bölgesel birlik, üye sayısını iki katına çıkartarak bir sonraki süreçte oluşturacağı 'Avrupalılık Kimliği' için kıtaya yayılma başlamıştır. İlk olarak güvenlik kaygısı ile bir araya gelen aktörler değişen uluslararası koşullara göre hareket ederek birliğin dönüm noktası olarak ifade edilebilen Maastricht Antlaşması'nı imzalamıştır. Şubat 1992'de imzalanan bu anlaşmanın bir diğer adının Avrupa Birliği anlaşması olması, Birliğin resmiyetini ve kıtasal bütünleşmesini esas gören prensibi açıklar nitelikte olmuştur.[12] Son olarak 13 Aralık 2007'de imzalanan ve 1 Aralık 2009'da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile AB, kurumsal birliğini ve yönetişim mekanizmasını değiştirmiştir. Parlamentoya ve konseye verilen yeni rollerle üye ülkelerin bazı yetkileri tamamen AB'ye devredilmiş bazı yetkileri ise ortaklaştırılmıştır. [13] Buna bağlı olarak da AB ulus-üstü (supranational) bir örgüt olarak bölgesel bütünleşmenin ulaşabileceği en üst noktaya gelmiştir.

Berlin Duvarı'nın yıkılması yıllardır Soğuk Savaşın bitişinin sembolü haline gelmiş olsa da gözden kaçırılan Avrupa kıtası özelinde Berlin Duvarı'nın yıkılması siyasi bütünleşmenin önünde engel kalmadığı inancının da sembolü niteliğinde olmaktadır. Birliğin Bölgeselcilik çerçevesinden bütünleşmeye doğru rota değiştirmesi, anlaşmanın içeriğini oluşturan üç temel husus ile anlaşılabilmektedir. Ekonomik ve Parasal Birliğin oluşturularak 'ortak' para birimine[14] geçilmesi, 'ortak' kimlik oluşumu esasıyla Avrupa vatandaşlığının oluşturulması ve son olarak da 'ortak' güvenlik kaygısı ile dış güvenlik – adalet - içişleri meselelerinde 'ortak' politikaların geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır. Aktörlerin otoritelerini bir üst otoriteye teslim ederek ulus üstü bir yapıyı benimsiyor olması bölgeselciliğin yerini bütünleşmeye bıraktığını

[12] Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül, a.g.e, syf. 8-9.

[13] Treaty of Lisbon, Article 10 A – 10B, 2007, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=ES (Erişim Tarihi: 9.10.2018).

[14] Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliğin gerçekleşmesinde üçüncü ve son aşama olan ortak para birimi 'euro' nun kullanımı için Maastricht Anlaşması gereği şu şekildedir; 1999 'a kadar birliğe üye ülkeler bir seçenek olarak Euro'yu kullanabilmekteyken ancak 2002 yılı itibariyle Euro bütün üye ülkelerde dolaşımda yer alacaktır. Ayrıca Finansal Ve Ticari İşlemlerde De Kullanılacaktır. Detaylı Bilgi İçin Bkz. S. Rıdvan Karluk, Özgür Tonus, Avrupa Para Birliği, Euro Ve Geleceği, Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: XIV, Sayı:1-2, 1998,Eskişehir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

kanıtlamaktadır. [15]

Teorik olarak Avrupa'da bütünleşme sürecine girildiği ve pratikte uygulanmaya çalışıldığı bilinmekle birlikte ne derece başarılı olunabildiği literatürde incelenmeye devam etmektedir. Brexit örneği ile birlik içinde son yıllarda yaşanan aktörlerin 'ulus üstü' kaygılarının yerini 'egemenlik' kaygısının alması ise bütünleşme sürecinde yapılan hataları veya birliğin bütünleşme sürecine ihtiyacı olup olmadığı sorunsalını yeniden gündeme getirmektedir. Çalışmanın bu bölümünde literatürdeki tartışmalara katılarak bütünleşme sürecinde yapılan en temel hatanın, sosyal etkileşimlerin göz ardı edilerek ekonomik kaygılara odaklanıldığı gerçeği ile bütünleşmenin kilit noktası olan 'ortak kimlik' inşasının kıtada tam anlamıyla sağlanamadığı argümanını ortaya koymaktır. Ayrıca çalışmanın argümanını destekleyen vaka ise son yıllarda yükselen 'milliyetçilik' akımı ile karşımıza çıkan ayrılma seslerinin yükselişi ve 2016'da İngiltere'den referandum ile çıkan ayrılma kararı olmaktadır.

EKONOMİK VE POLİTİK TRAVMALAR: 2008 KRİZİ - SURİYE GÖÇMEN KRİZİ

Avrupa Bütünleşmesinin kırılma noktası olarak kabul edilen biri politik diğeri ekonomik travmatik iki uluslararası gelişme, bu çalışmada örnek vaka olarak ele alınmıştır. Brexit süreci, başta Avrupa olmak üzere dünyada İzolasyon döneminin yaşandığını somut olarak örnekleyebilen tarihi bir olay niteliğindedir. Küreselleşmenin yarattığı ve bu çalışmada da esas alınmış olan politik ve ekonomik travmalar dünyanın tekrar kabuğuna çekilmek istemesine neden olmaktadır.[16] Brexit için analiz yapılmak istendiğinde İngiltere'ye baktığımız merceğin boyutunu biraz daha büyüterek Avrupa Birliğine, biraz daha açımızı genişlettiğimizde Avrupa kıtasına ve son olarak tüm bu yaşanan izolasyonun kaynağını bulmak istediğimizde hem merceğimizin boyutunu hem de açısını genişlettiğimizde ise uluslararası sisteme ulaşmamıza yardımcı olmaktadır. Bugün Aktörler, uluslararası sistemde yaşanan krizlerden derinden etkilenmektedirler ki bu etkilenmenin temel sebebi küreselleşmenin yarattığı

[15] Oral Erdoğan, (der. Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül), Avrupa Birliği'ne Giriş,syf.96.

[16] Ziya Öniş The Age of Anxiety: The Crisis of Liberal Democracy in a Post-Hegemonic Global Order adlı makalesinde, bu çalışmada da belirlenen 2008 krizi ve Arap Baharıyla ortaya çıkan Suriye iç savaşı krizi gibi küresel çıkmazları liberalleşme sürecinin yaşadığı kriz olarak açıklayarak, Brexit ve Trump'ın politikaları örnekleminde dünyanın 'endişe çağı' içinde olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca bkz. Ziya Öniş The Age of Anxiety: The Crisis of Liberal Democracy in a Post-Hegemonic Global Order, The International Spectator,c.52,s.3,2017.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

sınırları aşan ekonomik ve politik iç içe geçmişlik hali olmaktadır. Avrupa Birliği sınırları reddeden bir bütünleşmeye Bölgeselcilik çerçevesinden çıkarak ilerlerken, dünyada yaşanan iki büyük kriz, birlik içindeki birçok devlette ulusal sınırların önemini yükseltmiştir.[17]

EKONOMİK TRAVMA: 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİ

Küresel yönetişimde aktör çeşitliliği ve iş birliği ihtiyacının kanıtı olarak ortaya çıkan[18] ve başlangıç noktasının ABD'nin "serbestleştir, özelleştir, başıboş" bırak[19] politikası olduğu 2008 küresel ekonomik kriz; işletmelerin, piyasaların, devletlerin dolayısıyla tüm uluslararası sistemin üzerine sis gibi çökmüştür.[20] Küreselleşmenin etkisiyle de ABD merkezli çıkan 2008 ekonomik krizi, tüm dünyaya domino taşı gibi yayılarak dünya ticaretindeki gelişmeleri sadece Avrupa özelinde değil tüm uluslararası arenada gözle görülür bir şekilde durgunlaştırmıştır. [21] Küresel ekonominin 1929 büyük buhranından sonraki en büyük daralmasını 2008 kriziyle yaşayarak tüm dünyaya yayılması sürecinde ABD'den sonraki ilk noktası Avrupa olmuştur. Büyük mali krizin ilk belirtilerini kıtada Portekiz ve İrlanda vermiştir. AB'nin karşılaştığı ekonomik sıkıntılara karşı aldığı önlemler yeterli olmadığı için Yunanistan ve İspanya da krizle karşı karşıya kalmıştır. Her ne kadar İspanya kendi içinde aldığı önlemler ile küresel krizin etkisini azaltmayı başarabilmiş olsa da Yunanistan o kadar şanslı olamayarak krize tamamen teslim olmuştur[22] ve bugün dahi 2008'in etkilediği ekonomik bunalımının izlerini taşımaya devam etmektedir.

---

[17] Sadece Brexit ile Britanya'da değil Fransa'nın son seçimlerinde muhafazakar milliyetçi ve AB karşıtı olduğu bilinen Le Pen'in Macron'a karşı yenilmesine rağmen güçlü bir destek aldığı bilinmektedir. Mark Burgess , French elections: what to expect should Le Pen prevail, Leaders' Perspectives,Mart,2017.

[18] Meral Balcı, Esra Deniz, Küreselleşmenin Getirdiği İstikrar: G-7'den G-20'ye Aktörlerin İşbirliği Süreci, (Ed.Arzu Al, Meral Balcı), Uluslararası İlişkilerde Güncel Çalışmalar 1, Academia Yayınevi, Kütahya, 2018,syf.67.

[19] Fırat Demir, Büyük İstikrar Döneminden Büyük Durgunluk Dönemine: Krizdeki Kapitalizm Veya Kriz Kapitalizmi, ed.(Fikret Şenses, Ziya Öniş, Caner Bakır), Küresel kriz ve yeni ekonomik düzen, iletişim, İstanbul,2013,syf.179.

[20] Arzu AL, Ekonomik (Finansal) Krizin Kavramsal Çerçevesinin Küresel Yönetişim Açısından Değerlendirilmesi, (ed.Arzu AL) Uluslararası Politik Ekonomi Ekonomik Krizler Ve Türkiye, Babıali Kültür Yayınevi, İstanbul, 2016,syf. 14.

[21] Arzu Al, Büşra Kılıç, Çok Taraflılık İlkesinin İmtihanı: G20 Ve Ticaret Savaşları, Standard Dergisi, Ağustos, 2018,syf.36.

[22] Gülçin GÜREŞÇİ, Ahmet OĞUZ, 2008 KÜRESEL KRİZİ SÜRECİNDE AVRUPA BİRLİĞİ EKONOMİ POLİTİKALARININ KOORDİNASYON SORUNU, (Ed.Arzu AL, Meral BALCI), Uluslararası İlişkilerde Güncel Çalışmalar 1, Academia Yayınevi, Kütahya, 2018, SYF.105.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

Krizin İtalya'ya da sıçramasının ardından Euro bölgesi tehlike altına girerek birlik içinde merkez ve çevre grubu arasındaki ekonomik uçurumu derinleştirmiştir.[23] Krizin çözülebilmesi için AB kendi içinde önlemler almaya çalışırken Euro bölgesinin yapısal sorunu krizle birlikte gün yüzüne çıkmıştır. 'Birbirini suçlama yarışına' giren merkez ve çevre grubu[24] birliğin ekonomik bütünleşmesini sorgulatmıştır. Almanya'nın başta olduğu merkez grubu ülkeleri Fransa, Belçika, Avusturya, Çevre grubu ülkelerini ekonomik sorumluluklarını yerine getirmemek ile suçlarken, Çevre grubu içinde yer alan Yunanistan, Portekiz, İtalya ve İspanya, Merkez grubunu ekonomik bütünleşmenin gerekliliğini oluşturan 'birlik dayanışmasını' yerine getirmemek ile suçlamıştır. [25]

Euro bölgesinde olmayan İngiltere'nin ABD'den sonra kurtarma paketini açıklayan ikinci ülke olması[26] aynı zamanda özellikle çevre ülkelerince Euro bölgesinde olmanın kriz ile birlikte tekrar 'avantaj mı dezavantaj mı?' şeklinde sorgulanması AB'nin bütünleşmeye doğru giden yolunda önüne çıkan ilk engel olmuştur.

POLİTİK TRAVMA: SURİYE GÖÇMEN KRİZİ

Ulusal ekonominin dolayısıyla ulusal seslerin yükselişinin ilk travmatik olayı olan 2008 küresel krizi bu çalışmada esas alınıyor olsa da Brexit sürecine ve İzolasyon Çağını Avrupa içinde sorgulatmaya yöneltecek asıl politik travma, Suriye İç Savaşıyla başlayan göçmen krizi olmaktadır. Birliğin içinde milliyetçiliğin yükselerek sınırların ulusallaşması temelde 'ben - öteki' ayrışmasını barındırdığı için 'göçmen krizi' izolasyon çağını yorumlayabilmek adına hayati önem taşımaktadır. [27]

[23] Ziya ÖNİŞ, Mustafa KUTLAY, Ekonomik Bütünleşme/Siyasal Parçalanmışlık Paradoksu: Avro Krizi ve Avrupa Birliğinin Geleceği, Uluslararası İlişkiler Dergisi, c.9, s.33, bahar, 2012, syf.5.

[24] Ziya ÖNİŞ ve Mustafa KUTLAY'ın Ekonomik bütünleşmenin eşitsiz dağılımını Almanya'nın cari açık veren ülkelerin neredeyse toplamı kadar cari fazlası vermesi üzerinden ayrıntılı açıklayan ve sayısal verilerle destekleyen çalışmasına Ayrıca Bkz. Ekonomik Bütünleşme/Siyasal Parçalanmışlık Paradoksu: Avro Krizi ve Avrupa Birliğinin Geleceği, Uluslararası İlişkiler Dergisi, c.9, s.33, bahar, 2012.

[25] Öniş ve KUTLAY, a.g.e, syf. 5.

[26] Gülçin GÜREŞÇİ, Ahmet OĞUZ, a.g.e, 107.

[27] Bölgeselciliğin küresel yönetişimdeki avantaj durumunu sorgulatan göçmen krizi, Avrupa Birliği'nin ortak göç politikasının başarısız olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. Büşra KILIÇ, European Union Enlargement Challenges After the Lisbon Treaty: Case of Turkey, thegeopolitics, Mayıs, 2018. https://thegeopolitics.com/european-union-enlargement-challenges-after-the-lisbon-treaty-case-of-turkey/

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

Ortadoğu'da, 18 Aralık 2010'da Tunus'ta otoriter rejime karşı çıkarak ayaklanan halkın hareketi, 2008 küresel krizin yarattığı etki ile domino taşı gibi neredeyse tüm bölgeye yayılmıştır.[28] 2011'de Suriye'ye sıçrayan eşitlik, özgürlük arayışı, bölgede mezhepsel bir boyuta ulaşarak iç savaşa sebebiyet vermiş ve yaşanan çatışmaların yoğunluğu ile tüm dünyayı etkisi altına almıştır.[29] AB'nin iç savaşın ilk yıllarında Suriye'ye karşı politikası, birliğin kabul ettiği 'normatif çatı' altında gelişirken evlerini terk etmek zorunda kalan ve insancıl koşullarda yaşamak isteyen göçmenlerin rotasını Türkiye üzerinden Avrupa'ya çevirmesiyle birlikte dönüşüme uğramıştır.[30] Türkiye'nin kayıtlı olarak 3 milyondan fazla Suriyeli mülteciyi sınırlarından içeriye almasının yanında Avrupa Birliğinde 2017 yılı itibariyle sadece kayıtlı yaklaşık 1 milyon Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Savaşın bilançosu ise 13 milyondan fazla Suriyelinin evlerini terk ettiği gerçeğidir.[31] Avrupa'da aşırı sağ hükümetlerin ülkelerinde popülaritesini arttırması, yaşanan göçmen kriziyle paralel ilerlemiştir. 23 Haziran 2016'da Britanya'da yapılan referandumun arkasındaki en temel sebep ise Brexit kampanyalarında sıkça görüldüğü üzere 'İngilizlilik' kimliğinin[32] ve 'ulusal sınırların mültecilere karşı korunacağı sözünün' baskınlığı[33] olmaktadır.

---

[28] Gerardo Otero, Efe Can Gürcan, The Arab Spring and the Syrian refugee crisis, MONITOR : Canadian Centre for Policy Alternatives, c.22,s.5, Ocak-Şubat,2016,syf. 16.

[29] Suriye iç savaşının Arap Baharından ayrılarak farklı bir mezhepsel çatışma boyutuna ulaştığını, uluslararası bir sosyal medya platformu üzerinden analiz eden çalışmanın detaylarına bakmak için. Marc Lynch, Deen Freelon, Sean Aday, Syria in the Arab Spring: The integration of Syria's conflict with the Arab uprisings,2011–2013, Research and Politics, Ekim- Aralık, c.1, s.7, 2014, syf.2.

[30] AB, kabul ettiği barış, insan haklarının üstünlüğü gibi normatif değerleriyle uluslararası sistemde güvenli bir sığınak olarak dururken, göçmenlerin AB ülkelerini tercih etmesiyle bu değerleri pratiğe dökemediği gözlemlenmektedir. CHRISTIANE FRÖHLICH, The European Response to the Syrian War: Pathologies Uncovered, E-International Relations, Temmuz, 2016. https://www.e-ir.info/2016/07/08/the-european-response-to-the-syrian-war-pathologies-uncovered/

[31] Sayısal verilerin kaynağı için bkz. www.umhd.org.tr (Erişim Tarihi: 09.10.2018)

[32] Referandum sonuçları %52 ayrılma, %48 kalma kararı ile sonuçlanmıştır. Referandum sürecinde ayrılma kampanyalarında sıkça rastlanan Egemenlik vurgusu ve 'kendi' politikalarımız 'kendi' bütçemiz söylemi kimlik üzerinden milliyetçiliğin de yükselmesine neden olmuştur. Detaylı Bilgi İçin Bkz. Christoph Schewe, Davids Lipsens, From EFTA to EC/EU and Back to EFTA? The European Economic Area (EEA) As a Possible Scenario for the UK-EU Relations After Brexit, (ed. David Ramiro Troitiño, Tanel Kerikmäe, Archil Chochia), Brexit : History, Reasoning and Perspectives, Springer, 2018, syf. 215.

[33] Kampanyaların detaylı bilgisi için bkz. http://www.voteleavetakecontrol.org/why_vote_leave.html (Erişim Tarihi: 07.10.2018)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

Şekil 1: Ayrılma Kampanyası

Kaynak: www.voteleavetakecontrol.org

Brexit'i destekleyen bir kampanya sitesinin 'Neden ayrılmaya oy verelim?'[34] sorusuna verdiği cevaplardan biri de görselden de anlaşılacağı üzere AB'nin bütünleşme sürecinde yaşadığı genişleme politikası sonrası sıranın Türkiye'ye geldiğini ve bu yüzden Ortadoğu ile komşu olunarak İngiltere'nin sınırlarından daha fazla göçmen gireceği inancıdır. İzolasyona adım adım giden bu inanç esasen büyük bir korkudur. 2008 Küresel Ekonomik Krizden sonra yaşanan Suriye göçmen krizi birliğin içindeki korkuyu daha da arttırarak 2008 Ekonomik Krizinde Merkez ve Çevre ülkeleri arasında yaşanan 'birbirini suçlama yarışı' sahnesini tekrarlatmaya başlamıştır. İspanya, İtalya ve Yunanistan kaçak yollarla gelen ve kontrolü mümkün olmayan mültecilerle ilgili merkez ülkelerini suçlarken merkez ülkeleri ise çevre ülkelerini özellikle kıtanın güneyinde kalan ve kıtaya en çok yasal olmayan göçlerin yaşandığı ülkeleri suçlamaktadır.[35] Birliğin bütünleşmenin temellerine oturttuğu 'Avrupalılık' kimliği endişe ve korku içine giren birçok üye ülke tarafından 'milliyetçiliğin' yükselişi ile zedelenmeye başlamaktadır. Ayrıca bütünleşmenin bir diğer temeli olan 'egemenlik' kaygısının yerini 'ulus üstü' kaygıya bırakma durumu yer değiştirerek yükselen 'egemenlik' söylemi göz ardı edilememektedir.

[34] Detaylı araştırma için bkz. http://www.voteleavetakecontrol.org/why_vote_leave.html (Erişim Tarihi: 07.10.2018)

[35] Detaylı inceleme için bkz. https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44638764 (Erişim Tarihi: 07.10.2018)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

SONUÇ

AB'yi bir araya getiren güvenlik motivasyonu bugün parçalanma tehlikesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgeselciliğin, uluslararası sistemde bütünleşmeye evrilerek ikamesi olmayan bir modeli haline gelen AB, uluslararası sistemin küresel politik ve ekonomik krizlerden sonra bölgesel işbirliklerinin verebileceği tepkileri anlayabilmek adına da ikamesi olmayan bir modele dönüşmektedir. Brexit ile başlayan ve ulusal sınırların güvenlik kaygısıyla yükselen izolasyon döneminin birlik içinde ayrılıklara devam edip etmeyeceği merak konusudur. Bölgeselcilik, sadece Avrupa'da değil uluslararası sistemin girdiği küresel krizlerle tüm dünyada büyük bir sınav vermektedir. Brexit hamlesi, Birlik içerisinde ilk kez gerçekleşen bir olgu olarak belirsizliklerle dolu bir süreci başlatmıştır. AB ve İngiltere arasında devam eden müzakerelerde, bölgeselciliğin ekonomik getirilerinden kolaylıkla vazgeçemediği gözlemlenen İngiltere, gittikçe iç içe girmiş uluslararası düzende politik bağımsızlığın bedelinin ne olduğunu tüm dünyaya gösterecek bir örnek olacaktır. Öte yandan AB için de Londra gibi bir finans merkezini kaybetmenin önemli bir maliyeti olacaktır. Ayrıca Brexit fenomeninin diğer ülkelerde başlattığı "exit" (çıkış) senaryolarının söylemsel düzeyde artışı, AB'nin siyasi imajını zedelemektedir.

Bölgeselciliğin en başarılı ve en bilinen örneği olan AB'nin kendi içerisinde yaşadığı çelişkiler tüm dünyaya mal olmaktadır. AB özelinde başlayan izolasyon dönemi diğer bölgesel örgütlerin de geleceğini sorgulatmaktadır. Bu durumda Bölgeselcilik teorisi ve hatta liberal düzenin kendisi bir revizyona gitme ihtiyacı hissedebilecektir.

Bölgeselciliğin izolasyon ile sınandığı mevcut dönemde görülmesi gereken en temel hususu ise "Ulus devletler, her ne kadar küreselleşmenin etkisiyle iş birliği için sınırlarını açsalar da kendilerini tedirgin hissettikleri an duvarlarını yükseltmekten çekinmezler." olmaktadır.

KAYNAKÇA

AÇIKMEŞE Sinem Akgül ve **DİZDAROĞLU** Cihan, NATO – AB İlişkileri İşbirliği ve Çatışma Dinamikleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Güvenlik Çalışmaları 10, Kasım 2010.

AL Arzu, Ekonomik (Finansal) Krizin Kavramsal Çerçevesinin Küresel Yönetişim Açısından Değerlendirilmesi, (ed.Arzu AL) U LUSL A R A R A SI POLİTİK EKONOMİ EKONOMİK KRİZLER VE TÜRKİYE, Babıali Kültür Yayınevi, İstanbul, 2016.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

AL Arzu, **KILIÇ** Büşra, ÇOK TARAFLILIK İLKESİNİN İMTİHANI: G20 VE TİCARET SAVAŞLARI, Standard Dergisi, Ağustos, 2018.

AL Arzu, **MEHMETÇİK** Hakan, Economic Regionalization And Black Sea İn A Comparative Perspective, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi,C.5, 2017.

BALCI Meral, **DENİZ** Esra, Küreselleşmenin Getirdiği İstikrar: G-7'den G-20'ye Aktörlerin İşbirliği Süreci, (Ed.Arzu AL, Meral BALCI), Uluslararası İlişkilerde Güncel Çalışmalar 1, Academia Yayınevi, Kütahya, 2018.

BURGESS Mark, French elections: what to expect should Le Pen prevail, Leaders' Perspectives,Mart,2017.

DEES Stéphane, **MAURO** Filippo di, **MCKIBBIN** Warwick J., "International Linkages in the Context of Global and Regional Integration", (ed.) Filippo di Mauro, Stéphane Dees ve WArwick J. McKibbin, Globalisation, Regionalism and Economic Interdependence, Cambridge, Cambridge University Press, 2008.

DEMİR Fırat, büyük istikrar döneminden büyük durgunluk dönemine: krizdeki kapitalizm veya kriz kapitalizmi, ed.(fikret şenses, ziya öniş, Caner bakır), küresel kriz ve yeni ekonomik düzen, iletişim, İstanbul,2013.

DONDURAN Can, Uluslararası Dinamiklerin Bir Ürünü: Bölgeselcilik.

ERDOĞAN Oral, (der. Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül), Avrupa Birliği'ne Giriş, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Mart, 2016.

FRÖHLICH Christiane, The European Response to the Syrian War: Pathologies Uncovered, E-International Relations, Temmuz, 2016.

GÜREŞÇİ Gülçin, **OĞUZ** Ahmet, 2008 KÜRESEL KRİZİ SÜRECİNDE AVRUPA BİRLİĞİ EKONOMİ POLİTİKALARININ KOORDİNASYON SORUNU, (Ed.Arzu AL, Meral BALCI), Uluslararası İlişkilerde Güncel Çalışmalar 1, Academia Yayınevi, Kütahya, 2018.

İNAT Kemal ve **CİCİOĞLU** Filiz "Avrupa Birliği", Uluslararası İlişkilere Giriş, Şaban Kardaş ve Ali Balcı (Ed.) içinde. Küre Yayınları, 2014.

KARLUK S. Rıdvan, TONUS Özgür, AVRUPA PARA BİRLİĞİ, EURO VE GELECEĞİ, Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi, ,Eskişehir, c. 14, s.1-2, 1998.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

KAYA Ayhan, **DÜZGİT** Senem Aydın, **GÜRSOY** Yaprak, **BEŞGÜL** Özge Onursal, Avrupa Birliği'ne Giriş, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Mart, 2016.

KILIÇ Büşra, European Union Enlargement Challenges After the Lisbon Treaty: Case of Turkey, thegeopolitics, Mayıs, 2018.

LYNCH Marc, **FREELON** Deen, **ADAY** Sean, Syria in the Arab Spring: The integration of Syria's conflict with the Arab uprisings,2011–2013, Research and Politics, Ekim- Aralık, c.1, s.7, 2014.

MANSFIELD Edward D. ve **SOLINGEN** Etel, "Regionalism", The Annual Review of Political Science, Feb. 2010.

OTERO Gerardo, **GÜRCAN** Efe Can, The Arab Spring and the Syrian refugee crisis, MONITOR : Canadian Centre for Policy Alternatives, c.22,s.5, Ocak-Şubat,2016.

ÖNİŞ Ziya, **KUTLAY** Mustafa, Ekonomik Bütünleşme/Siyasal Parçalanmışlık Paradoksu: Avro Krizi ve Avrupa Birliğinin Geleceği, Uluslararası İlişkiler Dergisi, c.9, s.33, bahar, 2012.

ÖNİŞ Ziya The Age of Anxiety: The Crisis of Liberal Democracy in a Post-Hegemonic Global Order, The International Spectator,c.52,s.3,2017.

RUMELİLİ Bahar, Bölgeselcilik ve İnşacılık: Kazanımlar ve Vaatler, Uluslararası İlişkiler, C. 12, S. 46.

SCHEWE Christoph, LIPSENS Davids, From EFTA to EC/EU and Back to EFTA? The European Economic Area (EEA) As a Possible Scenario for the UK-EU Relations After
Brexit, (ed. David Ramiro Troitiño, Tanel Kerikmäe, Archil Chochia), Brexit : History, Reasoning and Perspectives, Springer, 2018.

SÖDERBAUM Frederick, "Old, New and Comparative Regionalism", Oxford Handbook of Comparative Regionalism,Tanja Börzel and Thomas Risse (Ed)., Oxford University Press, 2016.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.voteleavetakecontrol.org/why_vote_leave.html

https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44638764

www.umhd.org.tr

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEV

https://thegeopolitics.com/european-union-enlargement-challenges-after-the-lisbon-treaty-case-of-turkey/
https://www.e-ir.info/2016/07/08/the-european-response-to-the-syrian-war-pathologies-uncovered/
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=ES
https://www.academia.edu/33268692/Uluslararas%C4%B1_Dinamiklerin_Bir_%C3%9Cr%C3%BCn%C3%BC_B%C3%B6lgeselcilik

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
MARMARA ÜNİVERSİTESİ